

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η άλλη όψη της περιφερειακής ανάπτυξης Εμπειρική καταγραφή των αρνητικών επιπτώσεων του τουρισμού σε αναπτυσσόμενες περιοχές

Του κ. **Στεφάνου ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ**
Mag. Dr. Οικονομ., Παν/μίου Βιέννης

Συνέχεια εκ του τεύχους 16/1999 της ΕΠ.Α.Τ.Α.Π.Α.

Σχέσεις Εκκλησίας και Τουριστών

Κατά την διάρκεια της έρευνας (σ.σ. στην περιοχή της Χαλκιδικής) πολλοί Ιερείς της Ορθόδοξης Ελληνικής Εκκλησίας εξέφρασαν την άποψη, ότι όπως δήποτε ο Τουρισμός γενικώς έχει ευεργετικές οικονομικές επιπτώσεις στην υπό έρευνα περιοχή, αλλά εξ άλλης πλευράς τόσο τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (με την προβολή τολμηρών εικόνων κ.λ.), όσο και πολλοί εκ των Τουριστών, συμπεριφερόμενοι απρεπώς ή και αναιδώς ως «κατακτητές», δημιουργούν την εντύπωση, ότι οι μόνιμοι Κάτοικοι της περιοχής αποτελούν μία ασήμαντη μειονότητα, η οποία εν όψει του προσδωκομένου κέρδους, πρέπει να συμπεριφέρεται ως «υποτελής». Είναι αυτονόητο, ότι όλοι τάσσονται κατά της λειτουργίας κέντρων γυμνασίων και λοιπών συναφών δραστηριοτήτων, ενώ υπογραμμίζουν, ότι ο συγχρωτισμός άνευ ορίων και άνευ όρων του γηγενούς και του αλλοδαπού πληθυσμού, ενδέχεται να οδηγήσει σε απάμβλυνση των ηθικών αξιών, σε έκλυση των ηθών, σε απαξίωση του θεσμού της οικογένειας κ.λ.

Θέματα απασχόλησης

Κατά την διάρκεια των χειμερινών μηνών οι Άνδρες της περιοχής απασχολούνται συνήθως στην Θεσσαλονίκη και στον Πολύγυρο, ενώ οι Γυναίκες καλλιεργούν μικρές ιδιόκτητες εκτάσεις.

Κατά το θέρος η κατάσταση αλλάζει και όλοι ασχολούνται με την εξυπηρέτηση των Τουριστών, πράγμα το οποίο εκ μίας πλευράς προσπορίζει εισοδήματα, αλλά εξ άλλης, οδηγεί λόγω της πολύωρης απασχόλησης όλων σε διάλυση της οικογένειας. Παρατηρήθηκαν περιπτώσεις νέων, οι οποίοι είναι εκείνοι που επωφελούνται κυρίως από την κατάληψη των θέσεων εργασίας για εξυπηρέτηση των Τουριστών, να δηλώνουν, ότι ζουν με την νοσταλγία της θερινής περιόδου και περιμένουν το επόμενο θέρος με ιδιαίτερη αδημονία, «γιατί τότε ζουν έντονα και βγάζουν λεπτά».

Προβλήματα επικοινωνίας

Σε σχέση με προγενέστερες εποχές το ποσοστό γλωσσομαθών έχει τώρα αυξηθεί στην περιοχή. Σημειώνεται εδώ, ότι εκ των πρώτων που κατενόησαν την ανάγκη γνώ-

σης ξένων γλωσσών ήταν οι κατά περιόδους επανακάμπτοντες Μετανάστες, οι οποίοι άλλως τε ήταν και οι πρώτοι ιδιοκτήτες καταστημάτων εξυπηρέτησης Τουριστών.

Τα εδέσματα

Η αύξηση του τουριστικού ρεύματος επέφερε αλλαγές και στο είδος των εδεσμάτων. Έτσι, τα παραδοσιακά εδέσματα των κατοίκων απαντώνται κατά τους νεκρούς τουριστικούς μήνες, παραχωρούντα την θέση τους κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, σε ό,τι μπορεί να ενδιαφέρει γαστριμαργικώς τους Τουρίστες ή να τους εντυπωσιάσει.

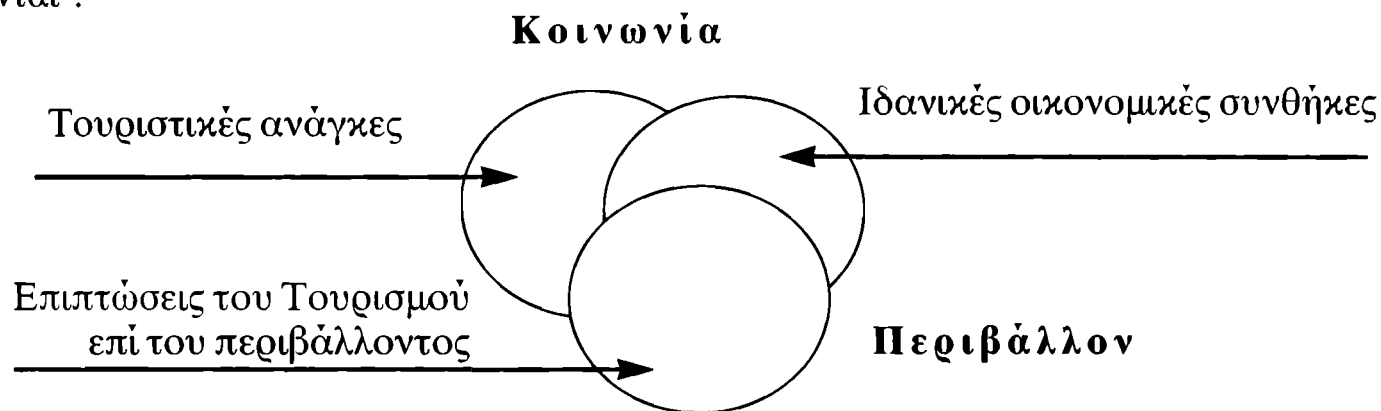
Χωροταξικά θέματα

Η πυκνή δόμηση, χωρίς συστηματικό σχεδιασμό, είναι εμφανής, ενώ δεν έχουν επακριβώς καθορισθεί ζώνες χρήσεων γης, με αποτέλεσμα κέντρα ψυχαγωγίας, ξενοδοχεία, κατοικίες, καταστήματα τουριστικών ειδών κ.ά. να γειτνιάζουν, με όλα τα δυσάρεστα επακόλουθα εκ του πράγματος: ηχορύπανση, συνεχείς θόρυβοι, έλλειψη κοινοχρήστων καθαρών χώρων κ.λ.

Περιβαλλοντικές επιπτώσεις

Κατά την εκτίμηση των κατοίκων οι επιπτώσεις του Τουρισμού επί του τοπικού περιβάλλοντος είναι πολλές και αρνητικές: έντονη και άναρχη δόμηση, οικοδομική πυκνότητα, έλλειψη κοινοχρήστων χώρων, καταστροφή δασικών εκτάσεων, «ιδιωτικοποίηση» ακτών κ.ά.

Ως εκ τούτου κρίνεται αναγκαία μία διορθωτική και ρυθμιστική παρέμβαση επί του προκειμένου, γιατί οι επιπτώσεις του Τουρισμού επί του περιβάλλοντος θα συνεχίζονται⁵.

Συμπεράσματα

Η ανάπτυξη του Τουρισμού στην συγκεκριμένη περιοχή έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της απασχόλησης κατά προτίμηση μόνον σε τουριστικές δραστηριότητες, με παράλληλη εγκατάλειψη δραστηριοτήτων του πρωτογενούς τομέα, την αύξηση των οικογενειακών εισοδημάτων, λόγω της απασχόλησης, μερικής ή ολικής, όλων των Μελών των Οικογενειών, ανεξαρτήτως ειδικών γνώσεων, την βελτίωση του επιπέδου γνώσης ξένων γλωσσών κ.ά.

Εξ άλλης πλευράς όμως, ο Τουρισμός «εγκαλείται» για την χαλάρωση των σχέσεων Κατοίκων-Εκκλησίας, την άμβλυνση των κοινωνικών παραδοσιακών αξιών των Κατοίκων, την «έκλυση» των ηθών, την έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ των Μελών των Οικογενειών, και βεβαίως, την δημιουργία σημαντικών περιβαλλοντολογικών προβλημάτων...

Τελικώς, ουδέν καλόν αμιγές κακού...

THE UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS THE RIGHT FOR FREEDOM OF EXPRESSION AND ITS PROTECTION

By Const. GE. ATHANASSOPOULOS

Professor at Pantion University of Social and Political Sciences, Athens

The Foreunners of the Declaration between 1940 - 1950¹

It is well known that, in general, human rights had suffered significant blows during the period between the two World Wars.

After the end of World War II, however, individual rights began to be strengthened and protected, both on the level of national Constitutions, as well as on international level.

Some of the notable positive actions towards that direction have been:

- The public address of President F. Roosevelt to the US Congress of 6/1/1941, in which he declared four basic civil liberties, with the freedom of speech and expression being pre-eminent.

- The Atlantic Charter of 14/8/1941.

- The text of the Washington Conference of 1942.

- The text of Philadelphia Declaration of May 1944.

- The texts of Dumbarton Oaks Deliberations of 1944.

- Chapter I of the Charter of the United Nations of 24/10/1945, where the aims and principles of the new Organisation are set as follows:

Chapter, I, Aims and Principles

Article 1

The aims of the United Nations Organisation are:

...

2. To build friendly relations among Nations, that will be based on the respect of the principle of equal rights...

3. To seek international co-operation for resolving international problems.. and for the strengthening and encouragement of respect for human rights and the basic liberties of all men, without discrimination.

---

1. The present text contains the basic parts of an address at a meeting, which is referred to in issue 15/1999 of the REVIEW OF REGION DEC., LOC. GOV., REGION. DEVELOPMENT.

The Universal Declaration of the United Nations for Human Rights of 10/12/1948

The General Assembly of the UN, based on the aforementioned provisions of Article 1, has adopted on 10/12/1948 the Universal Declaration of Human Rights, and its Article 19 reads as follows:

Every individual has the right for freedom of speech and expression, which includes the right not to be harassed for his opinion, as well as the right of seeking, getting and disseminating information and ideas through borders by whatever means.

The Aftermath of the Universal Declaration

The first positive aftermath of the Universal Declaration of 10/12/1948 is the European Treaty on Human Rights signed in Rome in 1950 and its annexed Protocols signed in Paris in 1952.

Article 10 of the Treaty reads as follows:

Every person has the right of freedom of expression. The right includes the freedom for opinion and the freedom of receiving and transmitting information or ideas through borders, without interference by the Authorities.

Moreover, the Conference for security and co-operation in Europe signed in Helsinki, Finland, in 1975 -25 years after the Treaty- provides for measures for the facilitation of information dissemination, of Mass Media product's circulation, etc...

Furthermore, the European Communities Council has issued a Directive on 3/10/1989 concurrent with the dissemination of information among Member States.

Finally, the right of freedom of expression and information has been consolidated with specific provisions in national Constitutions and laws.

The content of freedom of expression

The human right of freedom of expression must be seen as a part of the right of freedom of information in general, and bears the following characteristics:

It is a right universally accepted, and hence protected on an international level.

It is a right reserved for every individual, regardless of sex, race, religion, borders or nationality.

It is a multifold right, which includes: the right of freedom of thought and opinion, of seeking and receiving information through borders, of freely transmitting, information by any means, and of freedom not subjected, except from certain cases, to State control.

According to a view shared by many, the subject-matter of the freedom of expression could be:

Any idea, opinion or view of the individual on whatever matter.

Any judgement about facts, recent or not.

Any view on matters of public behaviour of others, and particularly persons exercising public duties.

Anyone's cultural and artistic creation that does not offend public morals and the public feeling of justice.

Any dissemination of current events that does not involve a deliberate distortion of facts, or a wrongful act on others that is without justification or is not legally founded.

Given that the content of the right of freedom of expression has previously been defined, what comes next is the inexorable question of the existence, or non-existence, of reasons for which this nationally and internationally protected right should be realised.

I fear that the realisation of the individual right of freedom of expression is today, more than ever, not only feasible but also absolutely necessary.

It is known that contemporary life has acquired a new, insofar unknown, pace which dictates, or even causes, a shrinkage in social relations, a decline in direct communication between people, a tendency to lead an isolated life, etc...

Thus, there is a growing need for every individual to be given the opportunity to express himself, not only through interpersonal relations which are constantly shrinking, but also within larger frameworks which constitute the meaning of mass communication. What is required for the latter to be realised is a series of prerequisites, such as:

The existence of technical means within reach.

The existence of laws, morals and ethics that would govern the use of such technical means.

The existence of procedures and of people to implement them so as to facilitate the dissemination of messages.

Once the above prerequisites are fulfilled, one should then answer the vital question of how, while exercising the right of expression, could it be possible to render the sent messages of any kind accessible to large number of people, unknown to each other.

Should one take as a given that the individual, through freedom of expression, wishes, among other things, to disperse information, to seek vocational activities, to find ways of escaping from everyday life, to long for acquiring social status, and to «prolong» himself in time, then the approach of others through his free expression if feasible, provided that he uses traits shared by all.

Such shared by all characteristics, regardless of sex, race, religion, are:

Hunger, in the sense of a potential deprivation of goods.

Fear of death and of cosmic powers.

Sexual desire (whether satisfied, suppressed, or elevated).

Family instinct.

However, even if all the above come into place, it is still possible the individual right of freedom of expression not to be realised, due to a variety of reasons, such as:

The State intervention, often realised through pre-emptive censorship.

Financial reasons, that hinder the exercise of the said right, especially in its mass dimension.

Religious reasons.

A subjective difficulty of the individual, such as illiteracy.

Other reasons, such as political discrimination, etc..

A quasi conclusion

The blood that has been spilled around the world in order for the right of freedom of expression to be «conquered» (that of Rigas Fereos' included).

The phrases of the Gospel, that read as follows:

«In the beginning was the Word, and the Word is beside God, and God is the Word», and

«After departing, Christ's disciples spoke of Him all around the Land».

These two phrases show, in the best possible way, the meaning of the right of freedom of expression which, nowadays, we live with and relish (it), in a state of democracy, often abusing, it collectively as a State and individually as citizens, each in his own way, in part, under cover, unashamedly, excessively, and invariably, operating in favour or against it, against ourselves or others, forgetting that the divine right of the Word is the sole element which diversifies Man from any other living organism on earth...

Δρ Βασιλική Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ

**Το νομικό καθεστώς προστασίας ξένων κεφαλαίων και επενδύσεων
αναπτυξιακού χαρακτήρα στην Ελλάδα**

Αθήναι, 1996

**Απαισιόδοξες προβλέψεις της Παγκ. Τρ. Ανάπτ. και
του Διεθ. Γρ. Εργασίας για τις αναπτυσσόμενες Χώρες**

Δεν διαπνέονται από πνεύμα αισιοδοξίας οι διαπιστώσεις τόσο της Παγκόσμιας Τράπεζας Ανάπτυξης, όσο και του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας, για τις αναπτυσσόμενες Χώρες, όπως αυτές περιλαμβάνονται στις ετήσιες Εκθέσεις τους, που ανεικοινώθησαν τον Σεπτέμβριο τρέχ. έτους.

Όπως αναφέρεται στις Εκθέσεις αυτές, καίτοι κατά τον λήγοντα αιώνα έχουν γίνει σημαντικά βήματα προόδου, εν τούτοις το κοινωνικό τοπίο δεν έχει μεταβληθεί επί τα βελτίω και εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από μεγάλα ποσοστά ανεργίας και την παρουσία μεγάλου αριθμού πτωχών.

Όπως επισημαίνεται, ιδίως στην Έκθεση της Τράπεζας, η συνεχής και μεγάλη μετανάστευση από την ύπαιθρο χώρα στις πόλεις και κατ'επέκταση η οικονομική ανέχεια, ενδέχεται να αποδειχθούν δισεπίλυτα, εάν όχι και ανυπέρβλητα, προβλήματα, για πολλά Κράτη και ιδίως εξ εκείνων, τα οποία ευρίσκονται στην φάση ανάπτυξης. Σχετικώς σημειώνεται, ότι κατά το προσεχές έτος, ο αριθμός των κατοίκων των αστικών Κέντρων στις αναπτυσσόμενες Χώρες θα είναι τελικώς διπλάσιος, εκείνου των ανεπτυγμένων βιομηχανικών Χωρών, πράγμα το οποίο όπως δήποτε δεν θα έχει ευχάριστες συνέπειες επί θεμάτων απασχόλησης και ποιότητας ζωής.

Τα προβλήματα θα επιταθούν και εκ του γεγονότος, ότι πολλές αναπτυσσόμενες Χώρες δεν έχουν επιτύχει μέχρι τούδε να δημιουργήσουν πολλές νέες θέσεις εργασίας ούτως, ώστε να καλύψουν τις ανάγκες που προκαλεί η δημογραφική τους εξέλιξη (ή έκρηξη σε ωρισμένες περιπτώσεις). Έτσι, στην Αφρική π.χ. κάθε έτος προστίθενται στις στρατιές των ανέργων 8.700.000 άτομα, ενώ, βάσει άλλων στοιχείων του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας, ποσοστό 30% των νέων των αστικών κέντρων είναι άνεργοι.

Κατά τους Συντάκτες των Εκθέσεων, σε πολλές αναπτυσσόμενες Χώρες ο βιομηχανικός κλάδος ευρίσκεται σε εμβρυακό στάδιο, ενώ η συρρίκνωση του δημόσιου τομέα αυτών των Χωρών επιδεινώνει το πρόβλημα της ανεργίας. Και όπως τονίζεται με έμφαση στις Εκθέσεις, σε πολλές αναπτυσσόμενες Χώρες ελλείπουν εντελώς ρυθμίσεις περί προστασίας του δικαιώματος της εργασίας και των εργαζομένων, περί ιατρικής περίθαλψης, περί επιδομάτων, περί συνταξιοδότησης των εργαζομένων κ.ά..

Τέλος, κατά την Έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας Ανάπτυξης, Χώρες της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής έχουν εκσυγχρονισθεί σε σημαντικό βαθμό, αλλά οι καρποί του εκσυγχρονισμού αυτού δεν έχουν καταστεί «κοινό αγαθό», ενώ σε ωρισμένες περιπτώσεις η βελτίωση της ποιότητας ζωής του πληθυσμού σε αναπτυσσόμενες Χώρες διηύρυνε το χάσμα μεταξύ πλουσίων και πτωχών...